

freds *bladet*

Nyheter från Fredskommittén Vännernas samfund, kväkarna

Våren 2023

Mycket som är viktigt för vår förståelse av Sveriges plats i den turbulenta tid vi lever i hamnar under vardagsradarn. Vi vet att Sverige har övergett sin tidigare tradition av alliansfrihet och neutralitet i krig. Men hur många känner till att Sveriges tidigare nedrustningstradition har fått ge plats åt "Natos behov av att säkerställa en trovärdig nukleär avskräckningsförmåga"? Eller att Sverige öppnat sig för att tillåta utländska baser på sitt territorium? Eller att kärnvapen kan komma att finnas på svensk mark? Detta nummer av *fredsbladet* kommer att handla om Sveriges pågående förvandlingsprocess från fredsbejakande till krigsbejakande nation. Välkommen!

Fotorubrik: Sveriges statsminister Ulf Kristersson, Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg och Natos högsta överbefälhavare, SACEUR, general Christopher G. Cavoli på första raden emellan Sveriges överbefälhavare Micael Bydén och kungafamiljen på Folk och Försvars Rikskonferens 2023. Foto: Ulf Palm

Bilden ovan är tagen på föreningen Folk och Försvars Rikskonferens i januari i år. Konferensen, en årlig återkommande tillställning, är Sveriges främsta forum för diskussion om säkerhetspolitik,

försvar och samhällets krisberedskap. Den 6 mars fortsatte diskussionen i form av ett fördjupningsseminarium om kärnvapenhotet - i dag och i framtiden - som föreningen anordnade med rubrik "Paradigmskifte i kärnvapenfrågan?"

En av talarna på seminariet var Anna Hammarlund Blixt, biträdande enhetschef vid Enheten för nedrustning och icke-spridning (NIS) på Utrikesdepartementet. Under sitt inlägg informerade hon om Sveriges blivande roll vad gäller nedrustning och ickespridning. Citatet ovan är taget från hennes presentation. Där klargör hon att samtidigt som Sverige "långsiktigt" kommer att arbeta för nedrustning och ickespridning ska landet som Natomedlem, "följa Natos politik och doktrin och i ljuset av det kommer vi att inta ett delvis nytt förhållningssätt till bland annat kärnvapens förekomst och avskräckning. Vi kommer till exempel inte kunna på samma sätt som tidigare ställa oss bakom språk i resolutioner eller uttalanden som direkt eller indirekt underminerar Natos kärnvapenavskräckning – det kan röra sig om översynskonferensen för NPT [Ickespridningsavtalet] eller i FN:s generalförsamling" (1).

Politisk skämtteckning från 1960-talet; Nikita Chrusjtjov, USSR, och J.F. Kennedy, USA, bryter arm över kärnvapen. Upphovsman ej känd.

Kärnvapenavskräckning

De nio kärnvapenländerna menar att "de behöver dessa vapen för att hota en annan stat med vedergällning i händelse av ett angrepp med kärnvapen från denna stat. Detta är den så kallade kärnvapenavskräckningen, enligt diplomaten och nedrustnings-ambassadören Rolf Ekéus i artikeln "Avskräckning – det största hindret mot kärnvapenedrustning".

<https://slmk.org/wp-content/uploads/2020/05/avskrackning-rolf-ekesus.pdf>

Alltså: enligt Anna Hammarlund Blixt får inte Sverige "underminera" Natos kärnvapenavskräckning. Att Sverige följaktligen tvingas underminera förhoppningarna om en värld fri från det ultimata massförstörelsevapnet är lätt att bevisa. I sitt anförande konstaterade nämligen den biträdande enhetschefen på NIS att "Sveriges tydliga ställningstagande mot TPNW ligger fast". TPNW - Treaty for the Prohibition of Nuclear Weapons, eller konventionen om ett förbud mot kärnvapen - är ett internationellt, juridiskt bindande avtal vars syfte är att avskaffa kärnvapen. Avtalet blev resultatet av ett enträget arbete för att påvisa kärnvapens humanitära konsekvenser som leddes av ett internationellt nätverk - ICAN. I detta arbete deltog Sverige mycket aktivt. Och när det blev omröstning om konventionen i FN:s generalförsamling sommaren 2017 röstade Sverige "ja". Samma år tilldelades ICAN Nobels Fredspris. Om Sverige skulle rösta i dag skulle det vara "nej".

bilder: Wikipedia

Att överge sin humanitära tradition

Det finns ytterligare en sak som är lätt att bevisa: att det Hammarlund Blixt säger om att "vi kommer till exempel inte kunna på samma sätt som tidigare ställa oss bakom språk i resolutioner eller uttalanden som direkt eller indirekt underminerar Natos kärnvapenavskräckning", inte bara är något som kommer att hända utan de facto redan har hänt.

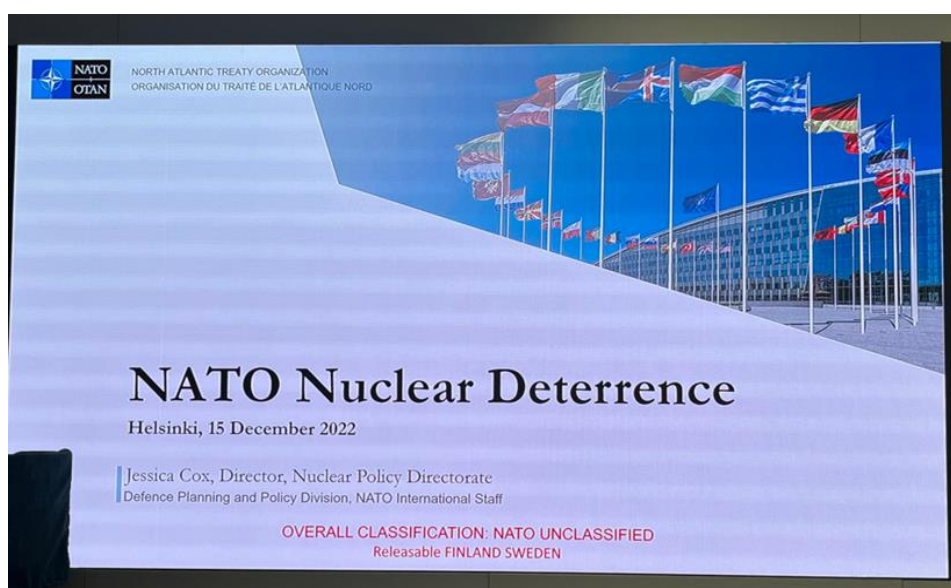
Under ickespridningsavtalets 10:e översynskonferens i augusti 2022 ställde sig 145 av de deltagande länderna bakom en resolution som fördömde kärnvapnens humanitära konsekvenser. I uttalandet Joint Humanitarian Statement (2) står det bland annat: "Det är för mänsklighetens själva överlevnads skull som kärnvapen aldrig under några som helst omständigheter får användas igen". Sverige, som vid den förra översynskonferensen 2015 stödde ett liknande humanitärt initiativ, valde denna gång att stå utanför. När Sverige beslutade sig för att ansöka om medlemskap i Nato övergav det inte bara sin 200-åriga säkerhetspolitiska tradition. Det övergav också sin hävdvunna humanitära tradition.

"Nato-alliansen har i sin kärnvapendoktrin konstaterat att omständigheter där kärnvapenanvändning kan vara aktuell är mycket avlägsna".

Anne Hammarlund Blixt, biträdande enhetschef på NIS, 6 mars 2023

"Världen är ett enda litet misstag från att förintas i ett kärnvapenkrig ... att utplåna kärnvapen är den enda garantin för att de aldrig kommer att användas".

António Guterres, FN:s generalsekreterare, inför NPT:s översynskonferens, augusti 2022

En snabbkurs om Natos kärnvapenavskräckning för finska diplomater av direktören Jessica Cox @NATO – del av förberedelserna för Nato-medlemskap @Ulkoministerio @FinMissionNATO.

<https://twitter.com/PirittaAsunmaa/status/1603360474707394560>

Kärnvapen på svensk mark?

I en DN-intervju den 7 mars 2023, i samband med att regeringen överlämnade till riksdagen sin proposition om svenskt medlemskap i Nato, sa utrikesminister Tobias Billström att "det blir inga kärnvapen på svensk mark". Det låter betryggande - men är det sant? Det finns i dag inga formella hinder mot att kärnvapen får finnas på svensk mark – mot att de transporteras genom landet, flygs över landet eller förvaras i landet. När Norge och Danmark år 1949 anslöt sig till Nato-alliansen var anslutningen villkorad: inga kärnvapen fick föras in på något lands territorier under fredstid. När

Sverige 2022 ansökte om medlemskap i Nato, ställdes inga villkor. I propositionen om svenskt Natomedlemskap kan man läsa på sidan 25: "Sveriges ansökan om medlemskap i Nato har, med starkt parlamentariskt stöd, lämnats in utan förbehåll. Regeringen står fast vid denna hållning" (3).

Om Sveriges förbehållslösa inställning står fast och om Sverige samtidigt lovat att inte underminera Natos kärnvapenavskräckningsdoktrin, är det svårt att se hur - om Nato anser sig behöva det - Sverige ska kunna tacka nej till kärnvapen på svensk mark. Och tackar inte Sverige nej till kärnvapen, överger landet därmed ytterligare en tradition - sin långa kärnvapenfria tradition.

Inget skäl att ha permanenta baser på svenskt territorium i fredstid

Citatet på sidan 25 i regeringspropositionen fortsätter: "men [regeringen] ser lika lite som övriga nordiska länder, att det finns skäl för att ha kärnvapen eller permanenta baser på svenskt territorium i fredstid" (3). Stämmer detta? Nästan på dagen två månader tidigare (2023-01-09) skickade Forsvarsdepartementet ut ett pressmeddelande:

Sverige och USA har påbörjat förhandlingsprocessen om ett avtal som fördjupar försvarssamarbetet mellan våra länder. Förhandlingarna rör ett så kallat Defense Cooperation Agreement (DCA) vilket kommer att utgöra ett ramverk för det fortsatta försvarssamarbetet genom att reglera de juridiska förutsättningarna för amerikanska styrkors närvaro i Sverige ... [e]tt DCA öppnar för ett ännu närmare samarbete med USA både bilateralt och inom ramen för Nato (4).

Vi vet inte vad detta avtal kommer att innehålla men vi vet en hel del om vad ett liknande avtal som ingicks mellan USA och Norge år 2021 innebär. Låt oss nu vända blicken mot vår granne i väst.

Moss flygplats Rygge, Norge. Bild: Wikipedia

Bild: Norwegian Air Force

Defense Cooperation Agreement – Baseavtal på norska

Orten Rygge ligger ca 60 kilometer norr om den norsk-svenska gränsen. Där finns det en flygplats som utnyttjas av det norska flygvapnet. När Norge undertecknade sitt baseavtal med USA ingick det i överenskommelsen att USA skulle få etablera fyra militärbaser i Norge. Den ena just vid flygplatsen i Rygge. Sedan flygbaser i Sola och Evenes och en örlogsbas i Ramsund. När anläggningarna är färdigbyggda kommer USA att stationera trupper där, lagra militärt material och vapen samt hålla med civilpersonal. Dessa områden kommer att utnyttja immunitet och vara helt underställda amerikansk jurisdiktion. USA kommer att ha fri led till och från baserna. Norge kommer varken att kunna åtala eller kontrollera att norska lagar, de internationella mänskliga rättigheterna eller fackliga rättigheter upprätthålls på baserna. Avtalet, som gäller minst tio år, begränsar inte antalet trupper eller hur

länge eller var amerikanerna får vistas. I baseavtalet avsäger sig de norska myndigheterna rätten att inspektera amerikanska fartyg, flyg, eller civila fordon. Avtalet använder för övrigt inte ordet "baser" utan "omforente områdene" (i den engelska texten " U.S. Forces") men dessa suveräna amerikanska enklaver på norskt territorium kommer i allt att likna de militära baser USA har i ett 80-tal andra länder runt om i världen. Förutom Sverige ligger båda Finland och Danmark i förhandlingar med USA om att upprätta egna Defense Cooperation Agreements (5).

Obekväma frågor till fredsälskande nordbor

Logiken bakom politikernas försäkran om att Sverige, tack vare sitt allt närmare samarbete med USA och Nato, skall bli säkrare och tryggare i denna otrygga värld, blir allt svårare att förstå. Framför allt när grunden i detta transatlantiska samarbete vilar på en kärnvapendoktrin. Vad, till exempel, kan det innebära i praktiken att en självständig nation avsäger sig rätten att på eget territorium inspektera amerikanska fartyg, flyg eller civila fordon? Eller att USA kommer att få lagra vapen på för världsländet hermetiskt tillslutna baser? Vad innebär det att USA får fri led till och från sina baser? Moderna kärnvapnen är nätta uppfinningar, lätta att hantera och transportera – på fordon, i flygplan, på fartyg. Att flyga ett lass kärnvapenmissiler till Rygge och förvara dem där eller att köra några kärnvapen på landsvägen mellan Rygge och Evenes – vem i världsländet ska ha koll på det? Hur blir det om även Sverige, Finland och Danmark skriver under avtal som liknar det norska? Blir vi tryggare och säkrare då? Omgivna av utländska militäranläggningar som kan härbärgera massförstörelsevapen?

Den amerikanska utrikesministern Antony Blinken och den svenska, Tobias Billström. Bild Freddie Evertt (public domain)

I DN-intervjun den 7 mars fick utrikesminister Tobias Billström följande fråga:

Är du orolig för att svenskarnas stöd för Nato ska minska ju längre processen drar ut på tiden?

– När vi nu gör den största förändringen på 200 år av vår säkerhetspolitik så sker det mot bakgrund av att svenska folket har visat ett starkt stöd för Natotanken. Det har i sin tur upprinnelse i den

omänskliga brutalitet som Ryssland visat i Ukraina. Vi känner från regeringens sida att det här är ett beslut vi fattar å befolkningens vägnar, på mycket lång sikt, säger han.

Vad säger du?

Så här ser freden ut

Bild: Privat

Vi kan inte alla vara statsmän eller om världsproblem sakkunniga Men en enskild människa hur liten han eller hon känner sig inför dessa svårlösta problem, betyder något när det gäller att skapa en fredens atmosfär genom ställningstagande och handling. Ett steg i taget räcker. Ljus ska falla på nästa steg. Ju större den skaran blir, desto starkare blir fredens krafter i världen.

Kväkaren Elsa
Cedergren 1974

---

(1) Hela Hammarlund Blixts inlägg kan ses på <https://www.youtube.com/watch?v=CkzY8osxMI8>.

(2) Joint Humanitarian Statement file:///C:/Users/Sharon/Downloads/NPT_CONF.2020_63-EN.pdf

(3) <https://www.regeringen.se/contentassets/d997a692b4c24d539444084a212b861f/sveriges-medlemskap-i-nato-prop.-20222374>

(4) <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/01/sverige-och-usa-har-paborjat-forhandlingar-om-avtal-om-fordjupat-forsvarssamarbete/>

(5) Det norska baseavtalet engelsk version:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/0a7035b6c001426daf41e6158e8f9b4c/sdca-english-version.pdf>

Fredsbladet ges ut av Fredskommittén i Vännernas samfund, kväkarna. I över 300 år har kväkarna konsekvent arbetat för fred och rättvisa. Syftet med denna e-tidning är att försöka belysa frågor som berör oss och vår framtid. Vi tror att kunskap är den jordmån ur vilken handlingens blommor växer.

Bild: Friends Committee on National Legislation

De svenska kväkarnas biståndsorganisation heter Kväkarhjälp. Vill man stödja kväkarnas arbete för flyktingar från kriget i Ukraina kan man skicka pengar till den. Öronmärk pengarna: "Ukraina".

Pengarna vidarebefordras till The Central European Gathering Funding for Ukraine Group.

Epost: kvakarhjalpen@kvakare.se

hemsida:

<https://www.kvakare.se/vad-vi-gor/kvakarhjalpen/>

Swish: 123 900 7352 Plusgiro: 90 07
35-2 Bankgiro: 900-7352 Bankkonto:
9960 340 900 7352, Nordea

Skicka länken till detta nummer av ***fredsbladet*** vidare till vänner och bekanta! Låt oss skapa ringar på vattnet för vår framtids skull!

Vi välkomnar kommentarer och förslag: fredsbladet@kvakare.se

Tidigare nummer av ***fredsbladet*** hittar du på

<https://www.kvakare.se/fredskommitten>

Information om kväkarsamfundet hittar du på <https://www.kvakare.se/>

Ta kontakt med fredsbladet@kvakare.se om du vill bli uppsatt på vår mejllista eller om du inte önskar att få flera meddelande om tidningen.